כיצד מעריבין פרק חמישי תמורה כה.

[א] אמאי אין קדושה חלה עליהן קסבר רשב"ג א] א)ולדות קדשים בהווייתן הן קדושין דאי ס"ד ב)ממעי אמן הן קדושין אמאי אין קדושה חלה עליהן הא תפסתינהו קדושה דאימייהו אלא ש"מ ולדי קדשים בהווייתן הן קדושים ב] והאי תנא סבר ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים דת"ר אילו ג] ג)(לא) נאמר בכור לא יקדיש הייתי אומר בכור לא יקדיש הקדישות ת"ל ואיש אותו אותו אי אתה מקדיש אבל מקדיש אדם בכור הקדישות ועדיין אני אומר ד] הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי יכול לא יקדישנו בבטן ת"ל אשר יבוכר לה' אמשיבוכר לה' אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש בבטן יכול אף ולדי כל הקדשים כן ת"ל ואך ה] חלק אלמא ס"ל גולדי קדשים ממעי אמן הן קדושין ו] א"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו ז] עולה הוי או ובכור הוי עולה הוי [ב] דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא כליל או בכור הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק ח] במילהיה הוא ל"א שכן קדושה חיילא עליה או דלמא בכור הוי שכן קדושתו מרחם א"ל מאי תיבעי לך ט] היינו דבעי אילפא אמר יעל הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר לקט הוי או הפקר הוי לקט הוי שכן קדושתו בידי שמים או דלמא הפקר הוי שכן זוכין בו עניים ועשירים ואמר אביי מאי תיבעי ליה הדברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים ה"נ דברי מי שומעים: **מתני'** ההאומר ולדה י] של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד יא] [ג] זבחי שלמים דברי ור"מ יב] א"ר יוסי אם ולכן נתכוון תחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת דבריו קיימין ואם משאמר הרי זו שלמים נמלך ואמר ילדה עולה הרי זו ולדה שלמים: **גמ'** חא"ר יוחנן יהפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קסבר ר' יוחנן אם שיירו משוייר יג] יעובר לאו ירך אמו הוא יד] דהוה ליה ח כמפריש שתי חטאות לאחריות רצה מתכפר בה רצה מתכפר בחבירתה מותיב רבי אלעזר היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ואי סלקא דעתך טו] שיירו משוייר הרי זה ולד שלמים הרי זו שלמים טז] בעי מיתנא אמר רב טבלא בר מינה דההיא יז] הא אמר רב לתנא תני הרי זו שלמים מיתיבי יהאומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה יח] עוברה זכתה לו אי אמרת בשלמא אם שיירו אינו משוייר יט] עובר ירך אמו מש"ה זכתה לו כ] והוי ליה כמשחרר חצי עבדו ומני ור' כא] מאיר היא כדתניא המשחרר

אין קדושה חלה עליהן. ואפי' אמלעיתא נמי קאי דהוי ולדות קדשים ואפי' קדושת אמן אינה חלה עליהן דהא סתם אין קדושה קאמר: **בהוייתן.** כשהן נולדין והלכך אין שום קדושה חלה עליהן כג]: **הא ספסינהו קדושת אמן.** משעת התחלת יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש: **אלא ש"מ.** [ד] כג] כולה מתני' ר"ש היא: **אילו** כד] ו)(לא) נאמר **כו'.** אהאי קרא קאי (ויקרא כז) אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו ז): **אילו נאמר בכור אשר יבוכר לא יקדיש.** ולא כתיב איש אותו ולא כתיב בבהמה הייתי אומר בכור אדם לא יקדיש שום דבר להקדש: **ת"ל אותו.** מדקאמר אותו משמע דאבכור בהמה נמי כה] קאמר והכי קאמר אך בכור אדם אשר ח)יבוכר בבכור בהמה לא יקדיש אותו אותו אינו מקדיש בכור אדם לא יקדיש בכור בהמה אבל מקדיש הוא שאר כו] קדשים והכי נמי לא איצטריך בבהמה ולהכי דרשא אתי דקאמרינן יכול לא יקדיש הוא בכור אדם לא יקדיש כז] אותו בכור בהמה אבל יקדישו אותו אחרים שאר בני אדם שאינם בכורות יקדישו בכור בהמה לקדושה אחרת: **ת"ל בבהמה.** דלא איצטריך ולמאי (א) כח] ט)דאתא לגלויי עליה דקרא דלאו בבכור אדם משתעי: **בבהמה עסקתי.** בבכור בהמה דברתי כאן שלא יקדישנו שום אדם לקדושה אחרת ולא דברתי כאן בבכור אדם כלום: **בבטן.** שאפי' בעודו בבטן לא יוכל להקדישו לקדושה אחרת: **משיבוכר.** משיקדש ברחם אבל בבטן י)מותר הוא: **יכול אף ולד כל הקדשים כן.** שיהא מותר לשנותו לקדושה אחרת בעודו בבטן: **ת"ל אך בכור אך חלק.** דבכור התרתי לך להקדיש קודם שיבוכר אבל לא שאר קדשים בבטן דכיון דאמו קדושה כל פורתא ופורתא דמיתברי ביה מיתפיס בקדושה כ)כט] **דולדות קדשים** במעי אמן הן קדושות ולית ליה כתנא דמתני' ל): **אמר על הבכור.** בעודו בבטן עם יציאת רובו דבעיא למיחל עליה קדושת בכור (ב) האי שעתא לא] לתיחול עליה קדושת עולה ולא קודם להשתא הוו תרתין קדושות למיחל בהדדי הי מינייהו תמורה וקדמא למיחל ודמי לחבירתה: **עולה הוי.** שכן כליל: **או בכור הוי.** שכן קדושת בכור חלה על כל הבכורות דעלמא מרחם: **עם נשירת רובו.** דבעי למהוי לקט (ג): **להוי הפקר.** אפילו לעשירים הי מינייהו חייל עליה לב] קדושה דודאי פשיטא לן אי אפקריה מקמי הכי לכל התבואה דלא מיחייב בלקט לג] אלא כל שהוא אוכל ונשמר: **ואמר אביי מאי תיבעי ליה.** לד] קי(לא) ודאי הואיל ובהדי הדדי אתו למיחל דברי הרב ודברי תלמיד ודאי דברי הרב קודמין וקודשא בריך הוא עבדיה לקט: **ה"נ דברי.** הרב קודמין (ד) לה] י)כל כך ובכור הוא: **מתני' האומר.** על לו] ולדה של בהמה מעוברת: **ולדה** לז] **עולה והיא שלמים דבריו קיימין.** שהרי קדושת הולד קדמה: **אבל אם אמר היא שלמים.** ברישא לח] ב)להאם ולכל דאית בה אקדיש ואשיב ולד למקדיש באנפי נפשיה והוי כמקדיש שתי בהמות לשלמים לט] וכי הדר אמר ולדה עולה הוי הולד שלמים. והכא לא שייך למימר בהווייתן (ה) וכמעי אמן דכי אמרינן בהווייתן מ] ולא במעי אמן הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה דאיהו לא אתפסיה לעובר שום קדושה אלא מקדושתה דאימיה קא קדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה מא]. ורבי מאיר אית ליה תפוס לשון ראשון מב] ואע"ג שמתחלה כשאמר היא שלמים לא נתכוין לולדה: **הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחד.** שאין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד: **דבריו קיימין.** דאף בגמר דבריו אדם נתפס מג] הואיל ומתחלה כשאמר היא שלמים לא נתכוין לולדה: **גמ' רצה בולדה מתכפר.** דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אזיל הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה באנפי נפשיה מד] מכח אמו והוי כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה: **אם שיירו.** לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והוא חולין וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדוש ולא מחמת אמו ולא הוי כולד חטאת: **הרי זה ולד שלמים.** אלמא מדקרייה ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה וגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי ואזיל למיתה מה] דאי ס"ד אם שיירו משוייר דחשיב כבהמה באנפי נפשה וכי לא שיירו מחמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים איבעי מו] למיתני: **בר מינה דההיא.** מההיא לא מקשי דשבשתא היא [ה] דתניא ולד הרי זה מז] שלמים: **זכתה לו.** ויצא הולד לחירות:

המשחרר

אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה. ודוקא עם יציאת רובו אבל אמר עם יציאת מיעוטו לא מיבעיא ליה דודאי עולה חיילא עליה דאכתי לא חל קדושת בכור עליה כלל: **היא** שלמים וולדה עולה הרי זו וולדה שלמים. דמיד שאמר היא שלמים חל קדושת פיו נמי על העובר כמו על האם מח] א)(ולא מיטוייה דאם אלו מכח קדושת פיו) ואפילו למאן דלית ליה שיירו משייר מיהא אין יכול לשנות לקדושה אחרת דמיד שהקדים האם נתכוין נמי שתחול על פיו אותה קדושה על העובר ואינו יכול לשנותו מקדושת האם אע"כ הוזכר תחלה קדושת הולד ופי' רש"י הכא לא שייך למימר בהווייתן ו) ובמעי אמן דכי אמר בהווייתן ולא ממעי אמן ה"מ בהקדישה ולבסוף נתעברה דאיהו לא אתפסי' לעובר שום קדושה אלא בקדושתה דאימיה דאקדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה עכ"ל וא"כ הא דאמר לעיל ואם נקבה זבחי שלמים ואוקימנא ליה בבהמת קדשים צ"ל דמיירי בהקדישה ואח"כ נתעברה:

רצה נט] בולדה מתכפר. דכי אמרינן (לעיל דף כא:) ולד חטאת למיתה אזיל ה"מ בשהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה באנפי נפשיה ולא מכח אמו והוי כמפריש [שתי] חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירלה. לשון רש"י: **קסבר** רבי יוחנן שאם שייר לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והוי חולין. וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדיש ולא מחמת אמו ולא הוי ולד חטאת. לשון רש"י: **הרי** זה ולד שלמים. אלמא ו)(לא) קרי ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה ז)דגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי ואזיל למיתה: **דאי** ס"ד דשיירו משוייר. דחשיב בהמה באפי נפשיה וכי לא שיירה מחמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים איבעי ליה למיתני. לשון רש"י:

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה יג:
ה ב מיי' שם הל' יג:
ו ג מיי' שם הל' יג:
ז ד מיי' פ"ד מהלכות מתנות עניים הל' יד:
ח ה ו מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה א:
ט ז ח מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ו:
י ט מיי' פט"ו מהלכות עבדים הל' ה ע' כ"מ:

מוסף רש"י

בהווייתן הן קדושין. כילדתן (חולין צ.) כשנולדים הן קדושים ולא במעי אמן (ולעיל יא. מנחות פנ. מכות"י) ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום דהא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות מיהיו לך, דכתיב רק קדשיך, אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (שם ובעי"ו זבחים קיד. וכריתות כג: ולעיל יא.). ממעי אמן. משעת יצירתן במעי אמן (חולין פט:). אך חלק, אכין ורקין מיעוטין (ערובין קה. פסחים ה. שם עא. שבועות יג.). רצה בה מתכפר. והולד ירעה, רצה בולדה מתכפר. והיא תרעה (יבמות עח.) דלא חשיב ליה כוולד חטאת הואיל והפרישה מעוברת, ודעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר באיזו מהם שירצה (מנחות צא.) דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אזיל הייני היכא דמפריש חטאתו ונתעברה וילדה, דהלכה למשה מסיני ניהו חמש חטאות מתות והכי גמירי לה דמתה, אבל אי אפרשה מעוברת חשוב עובר כבהמה אחרת וחיילא עליה קדושה באנפי נפשיה והויא ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה והשניה תרעה (לעיל יז.). כמפריש שתי חטאות לאחריות. שאם תאבד האחת יביא חבירתה (פסחים צז:) יתכפר בחבירתה (מנחות פ. מכות"י). אם היתה עוברה זכתה לו. לעובר נקנלת גט זה להיות משוחרר (גיטין כג:).

שיטה מקובצת

א] ולדי קדשים אות ו' ת"ר נמחק: ב] קדושים. פי"א לאפוקי מהאי תנא דת"ר כו': ג] תיבת לא נמחק: ד] אומר. גס"י בכור אדם מקדיש הקדשות אבל פשוט לא יקדיש הקדשות ת"ל בבהמה כו' כן גירסת כל הספ"י: ה] ת"ל אך בכור אך חלק דכל חד וחד קאים בקדושתיה דאימיה אלמא: ו] קדושין. גליון לכאורה נראה דפלוגתא דעובר ירך אמו איירי במקדיש בהמה מעוברת ובסברא הוא דפליגי ופלוגתא דבמעי אמן הן קדושין איירי בהקדישה ואח"כ נתעברה ונפיק מקרא דאך חלק דהבא או מהאשה וילדיה דאמר בסמוך ומאן דאמר בהויתן מפיק מקרא דרק קדשיך אשר יהיו לך וגו'. רי"י ז"ל: ז] רובו יהא עולה: ח] נפיק קא קאים במילתיה: ט] לך לאו היינו: י] ולדה. עי' תוס' לעיל (י' פ"ב): יא] ולד שלמים תיבת זבחי נמחק: יב] ר' מאיר ר' יוסי אומר אם: יג] משוייר עובר לאו ע' תוס' זבחים (דף קד ע"ב): יד] הוא והוה ליה אות ד' נמחק: טו] פי"ד אם שייר: טז] כתבוב ליה למיתנא: יז] דההיא דהא תני תנא קמיה דרב הרי זו שלמים ואמר ליה רב לתנא: יח] היתה מעוברת זכתה: יט] משייר עובר ירך: כ] לו דהוה ליה: כא] ומני רבי היא דתניא רבי אומר המשחרר: כב] עליהן כשולדו בעלי מומין הסי': כג] שם הכולה מתני: כד] תיבת לא נמחק: כה] נמי קאי והיכי אך בכור דהוינן בכור אדם אשר יבוכר: כו] שאר קדשים ואחר: כז] יקדיש את בכור:

מסורת הש"ס

א) [חולין ל. וש"נ], ב) [שם פט:], ג) ל"ק מ"ז, ד) [פסחים ה. וש"נ], ה) [קדושין מב: ב"ק ע. סנהדרין כט. נדה יד:], ו) [פגין ר"מ ורבי יוסי עיין נמי בנדרים כו.], ז) יבמות עח. [לעיל, מנחות פא.], ח) [חולין נח. וש"נ], ט) [פסחים נו: ע"ש יומא סב. ע"ש לעיל כד. ע"ש מנחות פ. ע"ש], י) גיטין מג., כ) [נ"ל דכי היא ועי' היטב גיטין כג: מא:], ל) ל"ק מ"ז, מ) הר"א ל"ק, נ) בר' ל"ק יבוכר בבהמה לא יקדיש אותו הפ"ד, ס) ולמאי אתי אם לא לגלויי כו'. ל"ק, ע) חולין הוא. ל"ק, פ) בקדושה דאמו דולדות. ל"ק, צ) [עי' פלה פ"א מ"ד], ק) הלא ודאי. ל"ק, ר) הלכך בכור הוא. ל"ק, ש) לה ולכל דאית בה אקדשה ואשיב ולד במקדיש. ל"ק, ת) לשון ראשון הפ"ד ואח"כ ד"ה אם לכך נתכוין שמתחלה כו'. ל"ק, א) רש"ק מ"ז וגירסת ל"ק אפילו לא מכוין אלא על האם קדוש מכח קדושת פיו ואפילו למאן. ב) רש"ק מ"ז, ג) וגני ל"ק.

תורה אור השלם

1. אך בכור אשר יבכר ליי בבהמה לא יקדיש איש אתו אם שור אם שה ליי הוא:
ויקרא כז כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ת"ל בבהמה וכו' ולמאי אתא כצ"ל ואות ד' נמחק: (ב) ד"ה אמר וכו' ההיא שעתא אמר דמיחל: (ג) ד"ה עם נשירת וכו' לקט אמר דליהוי וכו' לעשירים הפ"ד ואח"כ מ"ה הי קדושה מינייהו חייל עליה דודאי: (ד) ד"ה ה"נ דברי וכו' קודמין ולכך בכור הוא: (ה) ד"ה אבל אם אמר כו' לא שייך למימר בהויין ולא במעי וכו' לשון ראשון הפ"ד ואח"כ מ"ה אם לכך נתכוין כו' שמתחלה כשאמר: (ו) תוס' ד"ה היא כו' בהווייתן ולא במעי אמן.

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמאי עד עליהן ל"ג: [ב] שם דכל פורתא עד מילא עליה ל"ג רש"י ונרשמו שכן כליל: [ג] מתני'. זבחי ל"ג: [ד] רש"י ד"ה אלא. כולה. נ"ל וכולה: [ה] ד"ה בר. דתניא ולד הר"ז. נ"ל דתני הר"ז ולד:

רבינו גרשום

קסבר בהווייתן הן קדושים. בשעה שנולדין ובאותה שעה (סבר) [כבר] ניכרין הן טומטום ואנדרוגינוס ואינן קדושים ראי ס"ד עודן במעי אמן הן קדושין כו': והאי דאמר דבהווייתן הם קדושים אתיא לאפוקי מהדין תנא דתניא אילו נאמר אך בכור לא יקדיש האי קרא דכתב אך בכור אשר יבוכר וגו' כלומר אילו נאמר אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש (איש) ולא נאמר [איש] אותו הייתי אומר הכתוב משמע שבכור אדם לא יקדיש הקדש שהייתי אומר אך בכור אשר יבוכר לה' היינו בכור אדם (בבהמה) לא יקדיש לכך נאמר לא יקדיש [בבהמה] ולא בכור אדם אלא בבהמה לא יקדיש והכא נאמר לא יקדיש הקדושה הוא אבל מקדיש שאר קדושה של אחרים: ועדיין אני אומר. בכור אדם מקדיש הקדש לא בהמה: בבהמה. בכור בהמה עסקתי לא באדם כלומר (תו) הכתוב [בבהמה] שאינו מדבר בבכור אדם אלא בבכור בהמה אבל אדם מקדיש הקדש בין בבכור בין פשוט: יכול לא. יהא ראשי להקדישו הבכור לקדושה אחרת אפילו כשהוא עדיין בבטן

[illegible]